

Witold Koehler
(1909—1988)

Витольд Коэлер (1909—1988)

22 lutego 1988 r. zmarł prof. dr Witold Koehler, emerytowany wieloletni kierownik Zakładu Ochrony Lasu Instytutu Badawczego Leśnictwa. Odszedł wybitny leśnik i naukowiec, któremu ochrona lasu i entomologia leśna zawdzięczają wiele cennych teorii i rozwiązań praktycznych. Badania i działalność publicystyczna oraz pedagogiczna Profesora stanowią godny naśladowania wzór twórczości naukowej, a Jego prace są doskonałym przykładem łączenia osiągnięć badawczych z umiejętnym przekazywaniem wyników praktyce.

W. Koehler urodził się 2 marca 1909 r. w Bereznem na Wołyniu. Szkołę średnią ukończył w Płocku i w tym samym roku wstąpił na Wydział Leśny SGGW. Jego zainteresowania naukowe ujawniły się już w czasie studiów, kiedy w 1934 r. rozpoczął pracę zawodową jako asystent w Zakładzie Ochrony Lasu i Entomologii SGGW. Po ukończeniu pod kierunkiem prof. Z. Mokrzeckiego pracy dyplomowej i studiów, w 1935 r. przeniósł się do Instytutu Badawczego Lasów Państwowych, gdzie na stanowisku

asystenta pracował pod kierunkiem prof. M. Nunberga do wybuchu wojny. Podczas okupacji w ramach tajnego nauczania w jednym z warszawskich gimnazjów wykładał biologię i geografę, a także pracował jako sekretarz w nadleśnictwach Limanowa i Drewnica. Po wyzwoleniu, w lutym 1945 r. uruchomił w Drewnicy k. Warszawy Stację Ochrony Lasu oraz Ośrodek Szkoleniowy, gdzie wykładał zoologię, entomologię leśną i ochronę lasu. W 1947 r. z odznaczeniem złożył egzamin na stopień doktora nauk leśnych, po czym jako inspektor w Departamencie Zagospodarowania Lasów Ministerstwa Leśnictwa w Wydziale Hodowli i Ochrony Lasu, w trudnych powojennych warunkach organizował na Śląsku lotnicze akcje zwalczania osnu gwieździstej. W listopadzie 1949 r. objął kierownictwo Zakładu Ochrony Lasu w Instytucie Badawczym Leśnictwa. W 1954 r. uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 10 lat później profesora zwyczajnego.

W 1974 r., po rozstaniu się z Instytutem, prof. W. Koehler jako wykładowca, przekazywał swą bogatą wiedzę i doświadczenie młodzieży akademickiej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Siedlcach, by wreszcie, w ostatnich latach, gdy jak to Sam skromnie określił „nurt życia zepchnął Go do ostatniego rzędu galerii”, wykorzystując wyjątkowy dar narracji poświęcić się pisaniu zbeletryzowanych reportaży i przyrodniczych refleksji o fascynujących tajemnicach owadziego świata, co zaowocowało wydaniem kilku książek ozdobionych własnoręcznymi rysunkami Autora.

Zasługi prof. W. Koehlera dla nauki, a zwłaszcza dla szeroko pojmowanej ochrony lasu, z racji ich bogactwa i złożoności są niezmiernie trudne do podsumowania. Jego twórczość obejmuje ponad 200 artykułów naukowych i popularnonaukowych, monografii, rozpraw, dokumentacji, scenariuszy filmowych, podręczników i książek odzwierciedlających bogatą wiedzę i oryginalność poglądów Autora.

Najogólniej można przyjąć, że działalność badawcza Profesora koncentrowała się na opracowaniach monograficznych groźnych, a słabo poznanych szkodliwych owadów leśnych, na problemach dynamiki chorób lasu w szerokim ekologicznym ujęciu oraz koncepcji ogniskowo-kompleksowej ochrony lasu.

Na szczególną uwagę zasługuje cykl prac obejmujących wyniki wieloletnich badań, poświęconych biologii, ekologii, znaczeniu gospodarczemu oraz metodom zwalczania osnu gwieździstej, a wśród nich monografia „Osnuje gwiazdzista na tle jej gradacji w borach Śląska” (1957), a także monograficzne badania nad zwójką sosnoweczką prowadzone na zlecenie PAN dla Ministerstwa Rolnictwa USA.

Badania prof. W. Koehlera wzbogaciły znacznie wiedzę o prawidłowościach rządzących rozwojem chorób lasu, o ich przyczynach, przebiegu i skutkach w układzie łańcuchowym, oraz stały się podstawą nowej dyscypliny wiedzy, którą Autor nazwał hylopatologią (Hylopatologiczna charakterystyka lasów Polski, 1971, Zarys hylopatologii 1978). Z niezwykłą pasją i wnikliwością analizował Profesor obserwowane fakty, tworząc hipotezy z których po zweryfikowaniu powstawały śmiałe i oryginalne teorie, jak np. gradologiczne starzenie się niektórych gatunków szkodników. Dzięki określeniu istotnych praw rządzących przebiegiem masowych pojawów owadów, ustaleniu rejonizacji lasów pod wzglę-

dem ich zdrowotności oraz usprawnieniu metod prognozy możliwe stało się opracowanie profilaktycznych i ratowniczych metod przeciwdziałania masowym rozrodom szkodników i likwidacji groźnych ognisk gradacyjnych, a w efekcie zmniejszenie strat w lasach powodowanych przez szkodliwe owady. Nie mniej ważnym osiągnięciem prof. W. Koehlera było opracowanie ogniskowo-kompleksowej metody biologicznej ochrony lasu oraz wdrożenie jej do praktyki, a także zorganizowanie rozszerzonych studiów zespołowych nad jej doskonaleniem, we współpracy z instytutami krajowymi i zagranicznymi. Unikalny dla leśnictwa model metody ogniskowo-kompleksowej stanowi program działań zmierzających do zwiększenia zdolności samoregulacji i odporności biologicznej drzewostanów na drodze zagęszczenia niektórych naturalnych składników biocenoz leśnych (m.in. ptaków owadożernych i nietoperzy, mrówek, pasożytniczych owadów i mikroorganizmów, drapieżnych stawonogów, płazów i ssaków) w celu zwiększenia oporu środowiska.

Wiele uwagi poświęcił Profesor mikrobiologicznym metodom zwalczania szkodliwych owadów. Dzięki Jego staraniom zainicjowane zostały w Polsce badania nad epizootycznymi chorobami owadów leśnych i wykorzystaniem entomopatogennych mikroorganizmów w ochronie lasu (Biologiczne metody ochrony lasu, 1968).

Charakterystyczną cechą prof. W. Koehlera była dbałość o rozwój naukowy pracowników Zakładu, którym kierował. Podczas licznych rozmów i dyskusji, w przyjaznej a zarazem pobudzającej do myślenia i poszerzenia horyzontów atmosferze, Profesor przekazywał uczniom nie tylko wiedzę i umiejętności trafnego kojarzenia obserwowanych faktów, ale także dociekliwość, cierpliwość i życzliwe rozumienie przyrody.

Obdarzony rzadko spotykanym talentem oratorskim, swadą i poczuciem humoru był wspaniałym popularyzatorem wiedzy o życiu i obyczajach owadów, a Jego wykłady, referaty i wystąpienia cieszyły się zawsze ogromnym zainteresowaniem słuchaczy. Efektem starań Profesora o rozwój kadry naukowej nie tylko Instytutu Badawczego Leśnictwa, ale również wielu uczelni, instytutów PAN, resortowych a także zagranicznych, było wiele prowadzonych przez Niego lub recenzowanych przewodów doktorskich (17) i habilitacyjnych (13). Jego podręczniki (m.in. Patologia i ochrona lasu 1961) i atlasy owadów leśnych (1955; 1966, 1972) do dziś stanowią cenne źródło informacji dla młodych entomologów specjalizujących się w ochronie lasu.

Prof. W. Koehler kierując Zakładem Ochrony Lasu był praktycznie odpowiedzialny za decyzje związane z ochroną lasu w Polsce. Obciążony wynikającymi stąd obowiązkami, kierując pracami współpracowników i uczniów, publikując systematycznie oryginalne prace, znajdował również czas na działalność naukowo-społeczną. Był międzynarodowym koordynatorem badań RWPG w problemie „Ochrona Lasu”, członkiem grup dyskusyjnych IUFRO, członkiem komitetów naukowych PAN i rad naukowych kilku instytutów, członkiem Rady Naukowo-Technicznej oraz Podkomisji FAO przy Ministrze LiPD, wiceprzewodniczącym Polskiego Towarzystwa Entomologicznego i przewodniczącym Komisji Ochrony Lasu Polskiego Towarzystwa Leśnego. Brał czynny udział w kongresach i sympozjach leśnych i entomologicznych oraz organizował międzynarodowe zjazdy i konferencje w kraju.

Za zasługi dla nauki i leśnictwa został nagrodzony Nagrodą Państwową III i II stopnia, Nagrodą V Wydziału PAN, oraz dwukrotnie amerykańskim dyplomem „Certificate of Appreciation”, a także odznaczony Medalem X-lecia Polski Ludowej, Srebrną Odznaką Racjonalizatora, Złotą Odznaką PTL, Złotym Krzyżem Zasługi oraz Oficerskim i Komandorskim Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski. Został również wpisany do Księgi Zasłużonych Pracowników Lasów Państwowych.

Odszedł z naszego grona powszechnie szanowany wybitny leśnik, wnoszący oryginalny wkład do nauki polskiej i światowej, naukowiec o ogromnych zdolnościach i wiedzy, o doskonałej znajomości metod badawczych i umiejętności organizowania prac. Wszyscy którzy Go znali mają świadomość, że straciliśmy Człowieka wyjątkowego, o zaletach coraz rzadziej spotykanych w obecnych trudnych dla nauki czasach, którego imponujący dorobek stał się fundamentem nowoczesnej ochrony lasu.

Barbara Głowacka